

FIIA 2/2017

COMMENT

Kristi Raik
Ulkopoliittinen instituutti

Eurooppa ei saa antaa periksi Ukrainassa: lännen yksimielisyyden kaatuminen merkitsisi aggression hyväksymistä ja murentaisi Euroopan turvallisuusjärjestelmää

Donbasin sotaan ei näy nopeaa sopua. Ilmassa on spekulatioita Yhdysvaltain ja Venäjän ”suuresta sopimuksesta” Ukrainan kustannuksella. On Euroopan edun mukaista tuomita Venäjän aggressio ja tukea Ukrainan suvereniteettia.

On kulunut pian kolme vuotta siitä, kun Venäjä liitti Krimin niemimaan itseensä ja aloitti hybridisodan Itä-Ukrainassa. 10 000 ihmistä on kuollut, ja 1,7 miljoonaa on rekisteröity muualla Ukrainassa maan sisäisiksi pakolaisiksi.

Toinen Minskin sopimus, jonka Venäjä, Ukraina, Saksa ja Ranska solmivat helmikuussa 2015, on todennäköisesti vähentänyt taisteluita. Se on myös vakauttanut rajalinjaa, joka kulkee Venäjän luomien ja ylläpitämien Donetskin ja Luhanskin kuviteltujen ”tasavaltojen” ja Ukrainan hallituksen kontrolloiman alueen välillä. Venäjän hallussa oleva alue Ukrainan itäosassa kattaa alle viisi prosenttia maan pinta-alasta.

Minskin sopimukset eivät kuitenkaan ole johtaneet sovintoon. Venäjä on tulkinnut sopimuksia niin, että ne laillistaisivat Donetskin ja Luhanskin alueen nukkehallinnot Ukrainan autonomisina osina. Tämän tulkinnan turvin Venäjä saisi määräysvallan Ukrainan tärkeisiin ulkopoliittisiin päätöksiin. Voidaan perustellusti olettaa, että Kremlä ei kiinnosta sellainen sopu, joka todella kunnioittaisi Ukrainan suvereniteettia ja oikeutta päättää omista asioistaan.

Ukraina on viime vuosina oppinut puolustamaan itseään paremmin sekä Venäjää vastaan että läntiseltä painostukselta. Länsi on painostanut Ukrainaa hyväksymään

myönnytyksiä, jotka vaarantaisivat maan suvereniteetin ja hallittavuuden. Viime vuonna Ukraina onnistui vakuuttamaan läntiset kumppaninsa siitä, että Minskin sopimuksen edellyttämät paikallisvaalit voidaan järjestää kapinallisalueilla vasta, kun turvallisuustilanne on tyydyttävä.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ETYJ:in konfliktialueilla toimivalla valvontamissiolla on toistaiseksi hyvin rajallinen pääsy kapinallisalueille. Itsenäiset toimittajat ja kansalaisjärjestöt on enimäkseen karkotettu alueilta. YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston raporttien mukaan kapinallisalueiden paikallisväestön elinolot ovat turvattomat ja toivottomat. Kapinallisalueilla on osoitettu mieltä niitä suunnitelmia vastaan, joiden mukaan ETYJ:in missiosta tehtäisiin aseistettu poliisioperaatio.

Donald Trumpin nousu Yhdysvaltain presidentiksi on muuttanut konfliktin dynamiikkaa ja tehnyt tilanteesta entistä epävarmemman. Trump on puhunut Venäjän-vastaisen pakotteiden poistamisesta ja Venäjän-suhteiden korjaamisesta. Tämä on herättänyt huolta siitä, onko Yhdysvallat valmis tunnustamaan, että Ukraina (ja mahdollisesti osa Venäjän muista naapurimaista) kuuluu Moskovan etupiiriin.

Tunnelman muutosta heijasti ukrainalaisen oligarkin Viktor

Pintšukin mielipidekirjoitus *Wall Street Journalissa* joulukuun lopussa 2016. Kirjoituksen mukaan Ukrainan pitäisi väliaikaisesti luopua tavoitteestaan liittyä Euroopan unioniin ja NATO:on sekä hyväksyä paikallisvaalit Donbasissa. Pintšukin mukaan nämä myönnytykset ovat rauhan kannalta välttämättömiä.

Jos mielipidekirjoituksen tarkoitus oli testata Ukrainan valmiutta myönnytyksipolitiikkaan, se epäonnistui. Monen ukrainalaisen mielestä Pintšuk tavoittelee omaa etuaan eikä sitä, mikä on Ukrainan kannalta parasta. Ukrainalaiset ovat hyvin tietoisia siitä, ettei maa voi liittyä EU:hun ja NATO:on ainakaan lähiaikoina. He eivät kuitenkaan ole valmiita luopumaan oikeudestaan määrittää itse omat prioriteettinsa. Ukrainalaisten kannatus maan jäsenyydelle Venäjän johtamassa Euraasian talousliitossa laski joulukuun 2013 ja 2015 välisenä aikana 31 prosentista 15 prosenttiin.

Ukrainalaiset ymmärtävät myös, että puolueettomuus tai liittoutumattomuus ei takaisi maan turvallisuutta. Naapurimaassa Moldovassa puolueettomuus on kirjattu perustuslakiin, mutta tämä ei ole auttanut ratkaisemaan Transnistrian konfliktia eikä ole suojellut maata Venäjän sekaantumiselta sen asioihin.

Ukrainan pakottaminen suurvaltojen sorvaamaan ratkaisuun

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

ei toisi maahan kestävää rauhaa. Ukrainalaiset ovat varautuneet pitkittyneeseen konfliktiin. Tämän kannan voi odottaa pitävän niin kauan kuin Venäjä ei aloita avointa ja huomattavasti nykyistä intensiivisempää (ja kalliimpaa) sodankäyntiä.

Samaan aikaan sekä Yhdysvaltain että EU:n Ukrainan- ja Venäjän-politiikassa on paljon epävarmuutta. Useissa EU-maissa, etenkin Ranskassa ja Italiassa, on noussut painetta poistaa Venäjän-vastaisia pakotteita. Kaksi Ranskan huhtitoukokuisten presidentinvaalien kärkiehdokasta puoltaa pakotteiden poistamista.

Lisäksi Ukrainan painoarvo on laskenut EU:n asialistalla. Näin on käynyt jopa Saksassa. Maa oli avainasemassa muotoilemassa EU:n linjaa, joka yhdistää diplomatiaa ja pakotteita sekä tukea Ukrainan kotimaisille uudistuksille. Ukrainan hitaus oikeusjärjestelmän uudistamisessa, korruption vastaisessa taistelussa ja hallinnollisissa uudistuksissa heikentää lännen tukea ja Ukrainan kykyä vastaanottaa apua.

Yhdysvaltain uuden hallinnon ulkopoliitiikka herättää toistaiseksi enemmän kysymyksiä kuin tarjoaa vastauksia. Euroopan tulisi nyt tehdä töitä johdonmukaisen ja yhtenäisen linjan puolesta. Euroopan näkökulmasta Ukrainan konfliktissa on koko

ajan ollut enemmän kyse periaatteiden kuin itse Ukrainan puolustamisesta. Jos Ukrainan alueellista koskemattomuutta ei palauteta, pakotteiden poistaminen tai muut hyökkääjälle tehtävät myönnytykset osoittaisivat voimankäytön hiljaista hyväksyntää. Tällaiset myönnytykset viimeistelisivät eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän romahduksen.